

בערייז

ספר

יינואל מילר

שנת תשע"ב לפ"ק

נרמס בבית רפ"ק
סענדר דייטש
באקסרין, ניו יורק

ע ש " 1

ע ב " 1

ס פ ר

זיזאל משה

כבאר דיני השלש שבועות, שנאמר

בנביאות, בעניני קוץ הישועות, גם

כבאר דיני מצות ישיבת אה"ק

וכל המסתעף בענינים אלו

סה"כ ה' ו' ע"ה

אשר אספתי ולקשתי ממקומות האמונים וכו' וכו'

בהמלת ה' עלי בזכות אבותי וירבותי הקדושים

נ"ע זל"ה ז"ע ועכ"ל

דק' יואל טייטלבוים

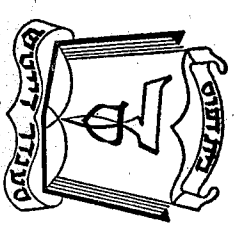

נדפס בבית דפוס של

פענרר דייטש, ברוקלין, נ. י.

כל הזכויות שמורות

Copyright 1959

Printed in the U.S.A. by

DEUTSCH PRINTING & PUBLISHING CO.
150 MARCY AVENUE, BROOKLYN 11, N. Y.

התקדמה

היות כי בעתה"ר בשנים האחרונות סבלנו צרות רבות ומטרות כלענה אשר לא הייתה כזאת לישראל מאז היה לגוי ולולא ה' הותיר לנו שריד וכי, אך בהמלה ה' ית"ש נשארונו מתי מספר בתכלית המיעוט, לא מעט מהרבה אלא מעט מן המעט, בשביל שבועתו של הקב"ה שנשבע לאבותינו שלא יכלה אלא זרעו חז"י, גם נתקיים בעתה"ר במלוא מובן המלה משאח"כ הפלא ה' את מכותך וגו' הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמיו וכינת נבוניו חסתתך, חכמיו לעת מרפא והנה בעתה, ועדיין לא באנו אל המנוחה ואל הנחלה. לכבינו נשבר בקרבנו לשברי שברים ואין לנו כמה להנחם ולהחזיק, אלא ציינו צופיות למרום בכליות צינים והאבון נפש, עד ישקיף וירא ה' משמים, יראה בענייני וירפא את לבבנו הנדכה והנכבא, ברוב רחמינו ית"ש.

והנה מלפנים בישראל בכל הדורות כשהגיעה עת צרה ליעקב, הקרו ודרשו מה זה ועל מה זה, איזה עוז גרם להביא לידי כך לשים לב לתקן ולשוב אל השל"ה, כדמציינו בקראי ובתלמוד. וכן אחר גלות שפאנאי חיבר הקדוש החסיד ר' יוסף יעקביץ ז"ל הספרדי ס' אור החיים מיוסד על כך, לתקור אחר העיונות שגורמו אז הצרה והגלות, וקני החוות דעת זל"ה בתקדמות פירושו למגילה איכה כתב ג"כ שאין תועלת לספר הצרות והיגונות אלא אם יספר גם סיבת הצרות שארע לו למען ישמור עצמו מהסיבות המביאות לידי הצרות, ולכן פ"י שם כל מגילת איכה בדרך זה, שבכל מקום שמזכיר הצרה מזכיר גם כן החטא שהיא הסיבה שהביאה את הצרה הזאת, למען נשוב אל ה' בכל לבבנו ולא יוסיף לדאבה אותנו, וז"ל ועי"ש.

ולכשיור כדורנו זה אין צריכין להפיש ולבקש במטמונים את העון שהביא עלינו את הצרה הזאת, כי הוא גלוי ומפורש בדברי חז"ל שהגידו לנו זאת בפ"י שלמדנו מקראי שעל ידי העברה על השבועות שלא לעלות בתומה ושלא ידחקו את הקץ חז"י אני מתיר את בשרכם בצבאות וכאליות השדה, ובעתה"ר כן ה"י המינים והאפקיורסיס עשו כל מיני השתדלות לעבור

על המושב יזכר

הדר"ח ר' יוסף ארי' פהלא וכו' ה' הקרים ה' צפי אלפולף וחי' יעקב ב"י, שפודו מכיסים להוצאת הדפוס של הספר הזה בסכום הגון לטובת נשמת אביו הרה"ח המפורסם ר' שמואל זנוויל ב"ר צפי אלפולף כהנא ז"ל, ואמו האשה מרת רחל בת ר' צבי ע"ה עם ששה י"ח — בי דשבועות:

חתום משה בן בדיצ"ח ז"ל פערץ עם כל יוצ"ח — י"א סיון;
 חתום חיים יהושע ח"י רבקה עם יוצ"ח — ב' דשבועות;
 חתום מנחם בן שלמה ז"ל חנה עם כל יוצ"ח — כ"ב כסלו;
 ב' אלפולף ז"ל עם כל יוצ"ח — כ"ה אלול;
 ב' ח"י בילא עם כל יוצ"ח — כ"ה אייר; ב' צבי — ער"ח אלול.

ולטובת נשמת אמו האשה הגנועה פרומט בת יודא ע"ה, עם ארבעת ילדי:
 שיינדל, חנה, פעלא, וחיאל — י"ב סיון; וקיינס אבי אום ה' יודא ב"ר שאול ז"ל, ואשתו מרת פרידא בת ר' מאיר יחיאל ע"ה — ב' סיון, ולוכר נשמת הרה"ח ר' שלמה ב"ר יוסף לופמאן קויפמאן ז"ל מקאליות, ואשתו מרת גאלדא בת ר' יוסף — כ"ג אייר, עם שמונה יוצ"ח.
 כולם נשרפו עקדה"ש בשנות תשואה ע"י הרשעים האורלים ימ"ש, ה"ד.
 ת נ צ ב " ה

ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים. ואלו לא הי' בישראל אלא אותו העון בלבד הלא הוא ברור ומפורש בדברי חז"ל הכוין לעונש המר מה שהי'. וכן כבני אפרים שהי' צדיקים וקדושים ואך בשביל אותו העון שיצאו ממגלות לפני חזקו, נעשה עמהם מה שנעשה באמצע היילוכם, ואמרו חז"ל שזה הי' בשביל שעברו על השבועה, אף שלא עברו בדרך, כי אם על ידי טעות, ששעו בחשבון. וכן כבן כוויבא שהי' אף הדור מלא תורה וקדושה עד להפליא, ונענשו כהרג רב ר"ל יותר ממה שהי' בשעת החורבן, כמבואר ב"מ בדברי חז"ל ובירושלמי שאו נודעה קרן ישראל ואנו עתיד להחזיר עד שיבוא בן דוד. ומבואר במדרש רבה שיר השיירים עז"ל השבעתי אתכם וכו', שלכן נכשלו בימי בן כוויבא, לפי שעברו על השבועה, ונזכר להחבונן מזה עד כמה גדול העונש בהעברה על שבועה זו. ולפי מה שאכתוב א"ה בפנים באורך יתבאר שיש בעצם הרעיון הזה של קבלת ממשלה לישראל בעצמם לפני ביאת המשיח, מינות וכפירה בדרך הש"ת, כי אך הוא ית"ש המשעבר והגואל, אפס בלתי ית"ש גואלנו למות המשיח, וענין שיש בו מינות וכפירה ר"ל, זה רואי פוגם אף במחשבתו, כי מינות אמיר מעי"ו, כמבואר בגמרא וברמב"ם כנודע, ומכשי"כ כשנעשו מעשים רבים בישראל בזה, כערה"ר.

אמנם ואת ועוד יותר, כי הכמות האלה שהמשיכו ברעיון הטמא הזה לחקים להם מדינה לפני הזמן בלי תורה, המשיכו את בני ישראל למינות ואפקודוטרות נוראה אשר לא הייתה כמות מיזם תוסדה הארץ, כי אף אה"ע ערפדי עי"ו מאמינים בהש"ת שהוא הטיבה הראשונה, אבל אלה הרשעים נזפרים בעיקר, ובחתיקה ממשונים הלכות במה שתאה היא לעינים, להיות ככל הנגזר עם וממשלה כמו האומות, ושוב נמשכו אחריהם גם בעיקר הרעיון דלית דין ודלית דין חז"י אלא הכל תלוי ברוע בשר וכלי זיין, ואין צריך להאריך בזה כי נודע בחוש המהפכה הנוראה שהסכו הכותה האלה, שנהפכו למינות ר"ל כמה מדינות ונפרץ כח המינות במלואו בהרבה בתי בני ישראל הכשרים עד אין שיעור, ונמש מספר גדול של מיליונים מישראל נפלו על ידם ברשת המינות ר"ל, ועל ידי שהצטרפו עמם גם כמות שאומרים שמשרת וכוונת ההתברותם אליהם הוא בכדי לתקן ולהביא בתוך המינים גם דרך התורה, זה הי' הסודות להמשיך מבני ישראל הכשרים לספחם אל הרעיון הטמא הזה של תקמת המדינה בחשבם שיש שם גם מתקנים ופועלים בשביל התורה, ושוב אה"כ נזפרים ברשת המינות לגמרי עי"ו הגשיר של הדתיים הנספחים אל הציונים, ומינות כזאת בודאי פוגם במחשבתו, וכל החושב לנסות אחר הכמות האלה, נזפל

על השבועות הללו לעלות בחומה וליקח מעצמם ממשלה חזרות קודם חזקו, שזוהי דחיקת הקץ, המשיכו לכות רוב בני ישראל לרעיון הטמא הזה, ואימתו במכילתא פרשת יתרו לא השא למה נאמר, לפי שהוא אמר לא תביעו וכו', אין לי אלא שלא ישבעו מנין שלא יקבל וכו', משקבלת עליך להשבע תריין לך לדיין כי לא ינקה וכו', ופי' שם במרכבת המשנה, שמהו נראה שדנין בשבועה גם על המחשבה כמו בעי"ו, ולא אימנעט אלא מקרבני, והביא כן מר"י אלא שכתב אה"כ דמהדמיט הרמב"ם דין זה שמע מינה דאינו אלא אסמכתא ועדיין צ"ע, ולא עת להאריך בזה.

אלם בענין זה לא הי' רק מחשבה בלבד, שצטרך להסתפק אם דנין על מחשבתו, אבל נעשו מעשים רבים ועצומים לפעולה המרה הזאת, בהתחבלות ואופנים שונים להביא לדין כך לעבור על השבועות הללו, וזה פשוט שכל אופני הפעולות שעשיון בזה הוי העברה על השבועה, וכמו שרואין שכתב הרמב"ם ז"ל בארות תימן על אחד שאמר על עצמו שהוא משיח, והתקטפו אליו ארז אנשים והזהיר אותם טובא שהי' סכנה גדולה, כשישיתודע למלכות יהיו מזה צרות גדולות ר"ל, גם הזהיר אותם שם בזה שלא לעבור על השבועות, וכתב טעם השבועות בשביל שירע שלמה ברוח הקודש שתפצר להתנועע בלא עתה הראי ויאבדו בשביל זה, ויביאו עליהם צרות ועי"ש, ומבואר מזה שידע הרמב"ם ז"ל שלא יעלה בידם מאומה אלא צרות, מפל מקום חשב זאת להעברה על השבועות, כי השבועה שלא ידחקו את הקץ, היא שלא לעשות שום פעולות לחזק את הקץ, וממילא כל פעולה שעשיון בזה, אף שלבסוף יעלה בידם חרם, מפל מקום בהפעולות והמעשים שעשיו בזה לבד, עברו כבר על השבועה, ועי"פ אין לדמות זה למחשבה גרידא, שלדעת המרכבה המשנה במכילתא שם אינו אלא אסמכתא, כי עשיית פעולות ודאי הוי מעשה נגד השבועה, ולא רק מחשבה בעלמא.

ומבואר בנמי שבעות דף ל"ט בכל העצירות שכתורה נפרעין ממנו, וכשבעה ממנו וממשפחתו ומכל העולם כולו, וחזינו בזה חומר העונש שבעה שמונע לכל העולם כולו באשמה היחיד שעבר אשבעה, ומפל שכן בזה שנעשו מעשים רבים בהמון בריית עד שבימים האחרונים כמעט רוב ישראל סייעו בפעולות שלהם באופנים שונים, המביאות לעבור על השבועות, וגם נעשה כפרדסיא לעיני כל ישראל, ומעשיו הן שופו לעשות מזהה כראוי, ועל כן באה עלינו הצרה הזאת, מה שאמרו חז"ל כפי שנעשו מופקדים וצבאות וכאלות השדה ר"ל, ואין פורעניות באה לעולם אלא בשביל הרשעים

ה ק ר מ ה

בנביאי ה' המהוללים שלא לעבוד ע"ק וירמיי צוה כי העזו גורם כל הצרות ונתבררו אח"כ דברי הנביאים הנאמרים באמת וצדק, ועכשיו כל מי שיש לו מוח בקדקדו יוכל להכיר האמת כי אך עזו המתסיאים ברעיון הטמא של הציונות וכל המעשים הנעשים עכור רעיון הטמא הזה הביאו את כל הצרות והחלאת בעוה"ל על בני ישראל, כאשר אכתוב מזה בפנים הספר. — ומובא בנתיבם אלגמלך באגרת הקודש שכשבא אברהם אבינו ע"ה לא"י ונתה"ר רעב בארץ, אמרו יושבי המקום הזוא מחמת שזה המין בא אצלינו אירע לנו מקרה זה והלך למצרים כדי להשקיש הדבר שלא נתפשט בנינו. ונפרט על דורינו זה אמרו חז"ל וראי חטא נאטו ועוד הרבה מאמרים שהבאתי בפנים, ואין להארך בנגדל השקר של העזות והחוצפה ר"ל, והמאמין בהש"ת ובחזרתו הקדושה יודע האמת.

וזה ברור כי אותו הרעיון המתועב הוא המעכב גאולתנו ופרות נפשינו, כאשר הבאתי בפנים דברי המדרש ילקוט פירשם בא רמז קצ"א עה"כ וחי' ללם למשמרת, מי פרע ללם ממדי וכי' מודכי ואסתר וכי' מי פרע ללם מיון וכי' בני השמונאים וכי' מי פורע ללם ממלכות רביעית, נטרוגא, וחי' ללם למשמרת אל תאכלו ממנו נא, לא תביעני' מהכהבא, ופי' שם הזית רענו מהמג"א נטרוגא, פי' שצריכין לשמור ולהמתין, לא תביעני' מהכהבא פי' אל תביעני' לאכול אותם בהכחלה, כלומר שאינו צלוי כל צרכו, ומבואר בזה שאין לנו עכשיו זכות אחר ליצאת מן הגלות, אלא אותו הזכות לשמור ולהמתין שלא לאכול חי' ושלא להנות מנאולה כזאת הבאה קודם זמנו, ואם כן כל אותם הולקחים חבל בהם ובממשלתם ואוכלים עמהם מהתועבה הנעשית נגד האזהרה של אל תאכלו ממנו נא, הן המה המעכבים את הנאולה, גם הבאתי דברי השי"ס סנהדרין דף צ"ח ע"א אין כן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה מישראל, ופי' רש"י ז"ל שלא חז"ח ע"א אין כן דוד בא עד שתכלה מלכות הזלה קלה ודלה, הרי מבואר שקודם ביאת המשיח תכלה אותה מלכות הזלה, שאי אפשר ביאתו באופן אחר, והיא המעכבת את הנאולה, וכעין זה מפורש יוצא בדברי הרמב"ם באגרת תימה אלא שצריכין לודמי שמים שתכלה אותה המלכות אך ורק על ידי כח מלמעה מאת השי"ת, ולא על ידי האומות, כי אם חז"י כח עמו ישראל, ועכ"פ כל המתים ומשתבחים מאותה המלכות, הרי משתבחים הם מהתעבות ביאת המשיח, ואי לה לאותה בושה ולאותה כלימה.

ה ק ר מ ה

במחשבה לרעיון שיש בו מעקרי ושרשי המינות ר"ל, אף שאינו מרגיש בתחלת מחשבתו, אבל היא סוף מעשה במחשבה תחלה.

כללן של דבר: מלבד עזו הממור של העברה על השבועות, עוד טמאו את בית ישראל בזה המינות והכפירה ר"ל, ואין תימה מה שהי' חזרון האף הגדול הזה ויצא הקצף מלפני ה', כמו שהוזכר הכתוב בפרשת נצבים, ואף בשעת החורבן נהרגו גם חסדי עליון בעזו החושאים ומחשזאים בעוה"ל והי' חזרי אף גורא עד מאד. (מלבד שהציונים בעצמם עשו גם פעולות פליליות להביא את כל הרעה בחושבם שע"ז קל יהי' להם יותר לחשיג מטרמם של מלוכה וממשלה, וקו להכנות מחורבן עמנו, וכדבתי קצת מזה בפנים הקונטרס, אבל לא ראיתי ולאויך בזה כי צריך לזה קונטרס מיוחד לכרר הכל בראיות והוכחות ברורות, ולא באתי בקונטרס זה אלא לברר דעת תורה, והנשארים מפני ישראל שהשאיר הקב"ה בעבור שבועותו שלא יכלה ורעה נעשנו ג"כ בעונש קשה ומר, במה שהצליח מעשה שטן לחשיג מלכות המנוח ולנסות את ישראל בנסיון עצום כזה, ומבואר בראב"ע פרשת ראה עה"כ ובה שהזניחו אותו ולא המינותו, ומבואר מזה שהנסיון הקשה הזה הוא מהצליח נבואה כאלה, ומכ"כ כשרוב ישראל מטיעים לכותם אלה, שהם נוהגו כח לסימ להראות האות המופת, וכן כתב גם הציונים לנסות כם את ישראל, אבל בעוה"ל יחי' לך שבאמצעות העובד הוא ממציא הרי אחר שהוא אלהים מה שלא הי' כן קודם, והינה הקב"ה לא עמדו בנסיון הקשה הזה, כאשר הי' בימי בית ראשון שהי' רובא דרובא לא עמדו בנסיון הקשה הזה, אלא שלש מאות אנשים בכלל נסיון קשה שלא כדעו לבעל, ועל ידם הייתה תשועה גדולה בישראל, כמבואר בכתובים, ועכשיו בדרך השפל הזה של יקבצתא דמשיחא, עדיין לא שמנו לב אל השי"ת ולברות מהם ומלהמונם יותר מתכולת מן הארי הודדו אחריו להורינו, וכל מה דאפשר להציל אפילו נפש אחת מישירא למונעה מחבורתם, יקר הוא עד מאד שאין לשער ערכו להוציא יקר מולול, והמה מהפכים דברי אלקים חיים וחולים הצרות בהשמועים לקול החוה"ק, כדרך האפיקורסים מאז ומקדם, ומבואר בירמיי מ"ד י"ח שאמרו הנשים האדורות ומן או חדלנו מלקטר למלכת השמים וגי' חסרנו כל וכחכב וכרעב ממנו, ותלו כל הצרות

הגואל". ולכאורה אינו מוכן הטעם שאמרו בגמרא בשביל שהחריבו בית המקדש בעוונתם, הלא דלא מצינו שחרב בית המקדש בעון מינות, דהרי בית הראשון נחרב בעון עבודה זרה, ובית שני בשביל שנאת חנם, ולא מצינו מוזכר בשום מקום עון מינות ואפיקורסות. ועוד, אף אם נניח שהי' אז גם עבירה דמינות יתכן לומר כן רק על מינים ואפיקורסים שהיו בזמן הבית, אבל כיון שנאמרה מימלא זו בימי חכמי הש"ס בעתם ובזמנם, וגם הזכיר ב"רמב"ם ז"ל להלכה ע"כ דקאי גם על כל המינים והאפיקורסים שבכל הדורות, וגם אי אפשר לומר דקאי רק על המינים שבזמן הבית, כי מה נפקא מינה לן בזה הרי מה דהוי הוי, והבית השלישי הרי לא יחרב עוד כמדע וכמבואר במס' מגילה בסידור תפלת השמ"ע, שקודם בנין הבית יכלו המינים והאפיקורסים, ואם כן איך אמרו סתמא על המינים והאפיקורסים שבכל הדורות וכל הזמנים שטעם העונש הקשה עליהם הוא בשביל שפשטו ידיהם וכולו שהוא בית המקדש, הלא אין לנו בהמ"ק זה קרוב לאלפים שנה, ואיך אפשר לומר עליהם שפשטו ידיהם בדבר שאינו במציאות כלל.

וצריך לומר שהוא ע"י שאמרו ה"ל כל דור שלא נבנה בהמ"ק בנינו כאלו נחרב בימיו, והמינים והאפיקורסים גורמים בעוונותיהם שלא נבנה בית המקדש, ולכן הוי כאלו החריבו אותו, ועבור זאת נקראים פושטים ידיהם בכולי א"י אפשר לומר ע"י שאמרו שבהמ"ק של מעלה נבנה ע"י עבודת הצדיקים ומעשיהם הטובים, וכשהי' נגמר הבהמ"ק של מעלה נבא משיח צדקנו, אבל הרשעים במעשיהם גורמים חורבן למעלה והורסים מה שהצדיקים בונים שמה במעשיהם הטובים. ופי' אמר מרן הקדוש מצאנו בעל דברי חיים זל"ה בשלחנו הטוהר, שהבהמ"ק של מעלה נגמר אלא שחסר עדיין הפרוכת, וענה ור"ה"ק ר"י מטאמאשוב זל"ה שאהנו מאמינים באמונה שלימה שרכיבו הקי' יוכל לעשות הפרוכת, ולא השיב אז הדי"ח זל"ה דבר, אלא פעם אחת כשישיב אל השלחן המתיל לומר, מהיכן אתם יודעים שלא עשיית' את הפרוכת, אלא שרשע גדול במעשיי קרע אותי". ומבואר בגמרא תנינא דף י"ב גבי ז' רקיעים שבהק"ע הנקרא זכור בו ירושלים ובהמ"ק ומזבח בניו, ואם כן אלה הרשעים גורמים בעוונותיהם עד לב השמים ורקיע הנקרא וכול ששם ירושלים ובהמ"ק, ועלשים שמה חורבנות ר"ל ע"י עוונותיהם, והם פושטים ידיהם וכולו ומחריביה, ולכן מתגבר הס"מ להמשיך את העולם את מחריבי הכול ומשנה את הכרית לומר עליהם שהם מצילים, כדי לעכב עי"ז את הגואלה שזמו שמלים על זאת; ויתבאר עוד בפנים באור.

ה ת ד פ ת

ולפי שהגאולה תלי בה הענין, לכן מתגבר היצה"ל והס"מ כל כך להמשיך את כל העולם לרעיון פגול זה, כמ"ש התוספות י"ט במס' אבות פ"ה על המשנה דחושב בהדי ניסים שנגעשו בבהמ"ק, וחשיב נמי הנם שלא אירע קרי לכוון גדול ביום הכיפורים, וכתיב ע"י: יש מי שהקשה למה יארע לו קרי אחר שהי' מודיון אותו כל שבעת הימים והוא בטהרה כל היום הלא וקני העם כל הלילה לא יחשו מלזיו. והתשובה כי יצ"ט והיצ"ר מחקוקטוס זה עם זה כשני אויבים, וכשאחד מהם קרוב להיות מנוצח יחזוק על עמדו בראותו כי כלתה אליו הרעה וכו', ולזה ה"י קרוב מאד הוכן להיות בעל קרי ועי"ש ואם כן כל שכן בזה שאהנו עומרים קודם הגאולה, וידוע דאחר הגאולה יתבטל היצה"ל והס"מ והי' מנוצח לגמרי באופן שלא הי' כן מיים שבכ"ר העולם, וכמו שהביאו גם בתוס' ר"ה דף ט"ז ע"כ ד"ה כדי מהירושלמי שאחר שיתקע בשופר גדול זמנא זמנא דישון להמבלע, ובראי' שמתחזק בכל מיני המתאצות נגד אלו הענינים המביאים את הגאולה, וצריכין נסי ניסים להציל ממנה, הרבה יותר מהנם שנגעשה לכ"ג ביום הכיפורים שלא ראה קרי, ושעל כן העמוד הס"מ מדינה הציונית ומלכות המינות לפסל את הגאולה והשי"ת ירחם במהרה ויחיש לנו זמן גאולתינו ופדות נפשיו.

ובמד"ש איכה רבה ג' י"ט בפסוק זאת אשיב אל לבי על כן אוחיל לו כתיב לכסוף חז"ל: למחך כשיבוא קץ הגאולה אומר להם הקב"ה לישאל אל בני אי תמה מכם האיד המתנתם לי כל אותן השנים, והן אומרים לפניו רבושי"ע אלילי תורתך שנתת לנו כבר אכדנו תאומות, לכך נאמר זאת אשיב אל לבי ואין זאת אלא תורה שנאמר וזאת התורה, וכן דוד אמר לולי תורתך שעשיתי או אכדתי בעיני, על כן אוחיל וכי יעיי"ש שהאר"י מחלה במשל, וחזינו בזה שלהמתין וליחיל על הגאולה הוא נסיון גדול, עד שאז"ל הקב"ה יאמר לישראל שמחמת על עמדם בזה הנסיון, וא"א לעמוד בזה הנסיון אלא ע"י שימת לב להתח"ק, ואך התח"ק מגנת ומצלת.

ורואמת שכל דרכי המינות ר"ל מעכבים את הגאולה, כמבואר בגמרא ראש השנה דף י"ז ע"א המינין והאפיקורסין שכפול בתורה ובמחית המתים וכו' יורדין לגיהנם ויודנין בה לדורי דורות, גיהנם כלה והם אינם כלים שנאמר צורם לבנות שאול, וכל כך למה, מפני שפשטו ידיהם בכול, שנאמר מחול לו, ואין זכור אלא בית המקדש, שנאמר בנה בניתי בית זכור, ופי' רש"י ז"ל שפשטו ידיהם בכול, שהחריבו בהמ"ק בעוונם, והזכיר הדברים ברמב"ם פ"ג מהלכות תשובה, אלא שהוסף בלשונו חזות, שכפול כביאת